

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces

VOORSTEL VAN WET

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is bepalingen op te nemen in het Wetboek van Strafvordering ter uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling wetgeving van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

Het Wetboek van Strafvordering wordt als volgt gewijzigd.

A

In artikel 51a, derde lid, wordt “artikel 51e, vierde lid,” vervangen door: artikel 51e, eerste lid.

B

In artikel 51d wordt de zinsnede “nabestaanden bedoeld in artikel 51e, tweede lid,” vervangen door: nabestaanden in de zin van artikel 51e, derde en vierde lid,

C

Artikel 51e komt te luiden:

Artikel 51e

1. Het spreekrecht kan worden uitgeoefend indien het tenlastegelegde feit een misdrijf betreft waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld, dan wel een van de misdrijven genoemd in de artikelen 240b, 247, 248a, 248b, 249, 250, 273f, eerste lid, 285, 285b, 300, tweede en derde lid, 301, tweede en derde lid, 306 tot en met 308 en 318 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 6 van de Wegenverkeerswet 1994.
2. Het slachtoffer kan op de terechtzitting een verklaring afleggen over de gevolgen die de strafbare feiten genoemd in het eerste lid, bij hem teweeg hebben gebracht. Van het voornemen daartoe geeft hij voor de aanvang van de terechtzitting schriftelijk kennis aan de officier van justitie opdat deze hem tijdig kan oproepen.

3. Het spreekrecht bedoeld in het eerste lid kan ook worden uitgeoefend door een nabestaande die te kennen heeft gegeven op de terechtzitting te willen verklaren over de gevolgen die het overlijden van het slachtoffer bij hem teweeg hebben gebracht. De nabestaande die het spreekrecht wenst uit te oefenen geeft daarvan tijdig schriftelijk kennis aan de officier van justitie.

4. Tot de nabestaanden die voor oproeping op grond van het derde lid in aanmerking komen, behoren:

- a. de echtgenoot of geregistreerde partner dan wel een andere levensgezel, en
- b. de bloedverwanten in de rechte lijn en die in de zijlijn tot de vierde graad ingesloten.

Indien meer dan drie nabestaanden bedoeld onder b hebben meegedeeld dat zij van hun spreekrecht gebruik willen maken, en zij het onderling niet eens kunnen worden over wie van hen het woord zal voeren, beslist de voorzitter.

5. Tot de slachtoffers of nabestaanden die van het spreekrecht gebruik kunnen maken, behoort de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt. Dit geldt ook voor de minderjarige die die leeftijd nog niet heeft bereikt en die in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.

6. Indien het slachtoffer van een strafbaar feit of een nabestaande zelf niet in staat is om gebruik te maken van zijn spreekrecht, omdat hij daartoe niet bij machte is, kan dit voor het slachtoffer of de nabestaande beneden de twaalf jaar worden uitgeoefend door zijn wettelijke vertegenwoordiger voor zover deze vertegenwoordiging niet in strijd is met het belang van de minderjarige.

7. Voor het slachtoffer dat feitelijk niet bij machte is het spreekrecht uit te oefenen, kan het spreekrecht over de gevolgen van het strafbaar feit door welke deze is getroffen, worden uitgeoefend door de personen genoemd in het vierde lid.

8. Het slachtoffer of de woordvoerders bedoeld in het derde, vijfde of zesde lid, kunnen de voorzitter verzoeken of het hen toegekende spreekrecht mag worden uitgeoefend door hun raadsman of een daartoe bijzondere gemachtigde.

D

Artikel 260, tweede lid, komt als volgt te luiden:

2. Indien het slachtoffer of een nabestaande als bedoeld in artikel 51e, derde en vierde lid, en degenen die te kennen hebben gegeven gebruik te willen maken van het spreekrecht op grond van artikel 51e, zesde en zevende lid, schriftelijk verzoeken om oproeping voor de uitoefening van het spreekrecht, geeft de officier van justitie daaraan gehoor.

E

Aan artikel 269, vijfde lid, wordt een volzin toegevoegd luidende:

Deze leeftijdsgrens geldt niet voor minderjarige slachtoffers die de zitting wensen bij te wonen.

F

In artikel 288a, tweede lid, wordt na “het slachtoffer” ingevoegd:
, diens woordvoerder op grond van artikel 51e, zesde of zevende lid,

G

Artikel 303 wordt als volgt gewijzigd:

In het eerste en tweede lid wordt in de eerste volzin telkens na “het slachtoffer” ingevoegd:
, diens woordvoerder op grond van artikel 51e, zesde of zevende lid,.

H

Artikel 319 wordt als volgt gewijzigd:

In het eerste en tweede lid wordt in de eerste volzin telkens ingevoegd na “raadsman”:
, het slachtoffer, diens woordvoerder op grond van artikel 51e, zesde of zevende lid, of de nabestaande.

I

Artikel 320 wordt als volgt gewijzigd:

In het eerste lid wordt in de eerste volzin telkens ingevoegd na “verdachte”:
, het slachtoffer, diens woordvoerder op grond van artikel 51e, zesde of zevende lid, of de nabestaande.

ARTIKEL II

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING

Doel van het wetsvoorstel

Als gevolg van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en gelet op de inmiddels opgedane ervaringen in de praktijk, acht ik het wenselijk voorstellen te doen tot uitbreiding van het spreekrecht, opdat de stem van het slachtoffer bij diens ontstentenis beter op de terechtzitting kan worden gehoord. De uitbreiding behelst in het bijzonder het spreekrecht van nabestaanden en een nieuwe kring van spreekgerechtigden voor personen die vanwege hun jeugdige leeftijd of feitelijke toestand niet in staat zijn om zelf van hun spreekrecht gebruik te maken. Hierbij betrek ik de resultaten van de evaluatie van het spreekrecht, die ik bij brief van 29 oktober 2010 aan de Tweede Kamer heb toegezonden (Kamerstukken II 2010/11, 32 500 VI, nr. 9). Ik geef met dit wetsvoorstel ook uitvoering aan de bij die gelegenheid gedane toezeggingen en de motie Gerkens (Kamerstukken II 2009/2010, 32 123 VI, nr. 29). Op de door mij noodzakelijk geachte uitbreiding van het spreekrecht ga ik in het navolgende in.

Het spreekrecht is in het Wetboek van Strafvordering opgenomen naar aanleiding van het initiatiefvoorstel van de leden van de Tweede Kamer, Dittrich en Schonewille, bij de Wet van 21 juli 2004, Stb. 382, in werking getreden op 1 januari 2005. Het is daarna materieel ongewijzigd opgenomen in de nieuwe Eerste afdeling van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafvordering in de titel Rechten van het slachtoffer als artikel 51e, op grond van de Wet van december 2009, Stb 2010, nr.1, ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces, inwerkingtreding 1 januari 2011. Begrijpelijk is dat de initiatiefvoorstellers destijds voor ogen hadden dat het spreekrecht strikt moest worden opgezet, omdat zij beducht waren voor de werklastgevolgen voor de zittende magistratuur en de gevolgen voor de zittingscapaciteit. In de praktijk is inmiddels gebleken dat de wijze waarop het spreekrecht nu wordt uitgeoefend aanzienlijk minder belastend is dan aanvankelijk voor de invoering werd voorzien. Het aantal personen dat van het spreekrecht gebruik maakt was tot nu toe relatief laag, tussen de 230 en 260 per jaar, waaronder ongeveer 50 nabestaanden. Van de mogelijkheid van het opmaken van een schriftelijke slachtofferverklaring werd ongeveer 3000 maal per jaar gebruik gemaakt.

Uitbreiding van personen aan wie het spreekrecht toekomt

De kring van personen die op de terechtzitting in de gelegenheid worden gesteld om te spreken over de gevolgen van het strafbare feit waarvoor de verdachte terecht staat, wordt op de volgende wijze uitgebreid. Uit het hierboven aangeduide evaluatieonderzoek, Het spreekrecht in Nederland : een bijdrage aan emotioneel herstel van slachtoffers?, uitgevoerd door het instituut Intervict van de Universiteit van Tilburg (K. Lens, A. Pemberton en M. Groenhuijsen) in 2010 is gebleken dat slachtoffers en nabestaanden het spreekrecht waarderen. Het voorziet vooral in een behoefte hun ervaringen kenbaar te maken aan de rechter en aan de verdachte. Eveneens bleek bij nabestaanden en bij wettelijk vertegenwoordigers van slachtoffers die vanwege hun zeer jeugdige leeftijd niet in staat zijn zelf het spreekrecht uit te oefenen, behoefte te bestaan aan verruiming. De thans bestaande strikte beperking tot één nabestaande die in de gelegenheid wordt gesteld op de terechtzitting het spreekrecht uit te oefenen, werd in de praktijk als knellend ervaren. Hierna wordt eerst ingegaan op de uitbreiding die voor de kring van nabestaanden wordt voorgesteld, daarna op

de (wettelijk) vertegenwoordigers. Vervolgens besteed ik aandacht aan de reikwijdte van het spreekrecht.

Nabestaanden

Het spreekrecht voor nabestaanden wil ik als volgt verruimen. Ik stel voor om de kring van personen die in aanmerking komen om te mogen spreken uit te breiden tot bloedverwanten in de rechte lijn en die in de zijlijn tot de vierde graad ingesloten. Bij de bloedverwanten in de rechte lijn is de beperking in de eerste graad weggefallen en zijn nu ook kleinkinderen en grootouders spreekgerechtigd. De verruiming voor bloedverwanten tot de vierde graad strekt tot het mogelijk maken van spreekrecht voor nichten en neven, tantes en ooms, met wie het slachtoffer ook een hechte band kan hebben gehad. In het vierde lid is wel een rangorde aangegeven in die zin dat de levensgezel (echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel) eerst in aanmerking komt en daarna de bloedverwanten. Bij de genoemde bloedverwanten is geen verschil in rangorde gemaakt. Het zal vaak van de feitelijke situatie afhangen wie uiteindelijk het slachtoffer het meest na stond. Het is bovendien niet aannemelijk dat familieleden die geen hechte band met het slachtoffer onderhielden, maar formeel dichter in familiegraad tot de overledene staan, zich op hun spreekrecht zullen beroepen ten koste van iemand met een verder verwijderde verwantschap. Ik ga ervan uit dat het spreekrecht van bloedverwanten in beginsel tot drie nabestaanden wordt beperkt en dat zij onderling overeenstemming bereiken over wie het woord ter terechtzitting zal voeren. Het getal drie is gekozen om de uitoefening van het spreekrecht hanteerbaar te houden mede met het oog op de planning van de terechtzitting en de logistieke voorzieningen die nodig zijn om een ieder tijdig van een oproeping voor de terechtzitting te voorzien. In de praktijk zal het wellicht niet uitgesloten zijn dat de rechter meer personen aan het woord laat, maar een maximum van drie geeft hem de mogelijkheid een beperking aan te brengen in het geval dat zich meer personen opgeven om het spreekrecht gedurende geruime tijd uit te oefenen. Indien meer dan drie bloedverwanten op de terechtzitting wensen te spreken en onderling geen overeenstemming weten te bereiken over wie ter zitting zal spreken, zal de rechter een beslissing nemen over degenen die in de gelegenheid worden gesteld het woord te voeren. Wel is het van belang dat zij zich tijdig voor de terechtzitting aanmelden, omdat bij het openbaar ministerie veelal niet bekend is wie als nabestaande in de zin van dit artikel moet worden benaderd en geïnformeerd.

(Wettelijke) vertegenwoordigers/kring van spreekgerechtigden

Het spreekrecht dient voorts te worden uitgebreid tot de wettelijke vertegenwoordigers van minderjarige slachtoffers die vanwege hun zeer jeugdige leeftijd niet in staat zijn om op de terechtzitting mee te delen welke gevolgen het strafbaar feit voor hen heeft gehad. Gebleken is dat de huidige regeling niet voorziet in de mogelijkheid van het uitoefenen van spreekrecht door ouders of voogd. In een dergelijk geval is het redelijk om het mogelijk te maken dat de wettelijk vertegenwoordiger verslag doet van de gevolgen die hij bij het slachtoffer heeft waargenomen.

Ten aanzien van de wettelijke vertegenwoordiger geldt dat het spreekrecht in de meeste gevallen door één of beide ouders zal worden uitgeoefend. Niet uit te sluiten valt dat beide ouders het spreekrecht wensen uit te oefenen. Een uitzondering dient te worden gemaakt voor de gevallen, waarin de ouder zelf belang heeft bij het mitigeren van de gevolgen van het strafbaar feit (zoals verdachten van incest of mishandeling dan wel een ouder die op de hoogte was van het misbruik en daarover zweeg) of aannemelijk is dat hij anderszins niet in het belang van de minderjarige zal spreken. Te denken valt aan ouders in een gezin, waarvan

zowel de verdachte als het slachtoffer deel uitmaken, en die soms niet ten volle de belangen van het slachtoffer zullen willen of kunnen behartigen.

Voor minderjarige slachtoffers blijft het uitgangspunt dat degenen die daartoe in staat zijn, zelf gebruik kunnen maken van het spreekrecht, gelden. De regeling blijft op dit punt ongewijzigd.

Ten slotte stel ik een voorziening voor in het geval dat een slachtoffer feitelijk niet in staat is zijn spreekrecht uit te oefenen, bij voorbeeld omdat hij als gevolg van het strafbaar feit in comateuze toestand verkeert. Ook indien zijn fysieke of geestelijke toestand het onmogelijk maakt het spreekrecht uit te oefenen of mee te werken aan een schriftelijke slachtofferverklaring, is het wenselijk dat de stem van het slachtoffer op enigerlei wijze in het strafproces kan worden gehoord. In die gevallen lijkt het redelijk dat, in aanvulling op een mogelijke medische verklaring over de toestand van het slachtoffer, een persoon die hem na staat meedeelt door welke gevolgen het slachtoffer is getroffen. Deze kring van spreekgerechtigden is dezelfde als die van de nabestaanden.

Mogelijkheid van vertolking van opvatting van het slachtoffer of andere woordvoerders

De toenmalige initiatiefvoorstellers waren van oordeel dat het in eerste instantie aan het slachtoffer was om te bepalen of hij zijn zienswijze op het gebeurde mondeling of schriftelijk kenbaar wilde maken. De keuze voor een schriftelijke slachtofferverklaring sluit niet uit dat op de terechtzitting een mondelinge toelichting kan worden gegeven als het slachtoffer daarop prijs stelt. In het geval dat hij het bij zijn schriftelijke verklaring wil laten, zal de officier van justitie of de rechter van het stuk melding maken en de inhoud daarvan aan de verdachte voorhouden. In de visie van de voorstellers was het slachtoffer gehouden zelf op de zitting het woord te voeren. In de gevallen waarin dat voor hem niet mogelijk was, kan volgens geldend recht niet zijn raadsman of een bijzondere gemachtigde namens hem het woord voeren. Ik acht het wenselijk deze strikte scheiding te versoepelen en het slachtoffer of diens vertegenwoordigers die zelf geen gebruik durven of kunnen maken van het spreekrecht op de openbare terechtzitting, de mogelijkheid te geven een ander voor hem te laten spreken. Denkbaar is ook dat een raadsman optreedt namens meer slachtoffers of nabestaanden. Ook medewerkers van Slachtofferhulp Nederland zouden op verzoek van het slachtoffer namens hem het woord kunnen voeren. De voorzitter zal een dergelijk verzoek waarschijnlijk in het algemeen kunnen toewijzen, maar zal het beoordelen tegen het licht van de orde en de inrichting en omvang van het onderzoek op de terechtzitting, waarvoor hij een eigen verantwoordelijkheid heeft. De voorgestelde verruiming in het achtste lid zal naar verwachting van invloed zijn op de mate waarin het slachtoffer eventueel in aanvulling op een schriftelijke slachtofferverklaring gebruik zal maken van zijn spreekrecht, als hij dit namens hem door een ander op de terechtzitting kan laten uitoefenen. Thans valt evenwel niet goed te schatten hoe veel slachtoffers van deze mogelijkheid gebruik zullen maken.

Reikwijdte van het spreekrecht

Omvang spreekrecht

Het spreekrecht is aan het slachtoffer toegekend om te kunnen bijdragen aan de verwerking van het strafbaar feit. Voorts was het spreekrecht bedoeld om de informatievoorziening aan de rechter rechtstreeks door het slachtoffer te laten plaatsvinden; bovendien kreeg deze de gelegenheid om de verdachte op de openbare terechtzitting te confronteren met de gevolgen

die het slachtoffer had ondervonden. Tenslotte werd verwacht dat van toekenning van het spreekrecht ook een algemeen preventief effect zou uitgaan.

Tegen deze achtergrond moet worden vastgesteld dat het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden gekoppeld is aan hun eigen ervaringen die voortvloeien uit de gevolgen die het strafbaar feit voor hen direct heeft gehad. Aan de nabestaanden is door het onomkeerbare gevolg van het overlijden van het slachtoffer een eigen status in het strafproces toegekend. Het spreekrecht van wettelijk vertegenwoordigers en dat van de naasten van comateuze patiënten of andere personen die feitelijk niet bij machte zijn om zelf het spreekrecht uit te oefenen (mensen met een geestelijke of fysieke beperking) is een afgeleid spreekrecht, omdat er wel een slachtoffer is dat het spreekrecht echter zelf niet kan uitoefenen. De vertegenwoordigers kunnen niet als direct slachtoffer worden aangemerkt, omdat zij niet zelf rechtstreeks (doch wel indirect) door het strafbaar feit zijn getroffen.

Ik ga ervan uit dat de vertegenwoordigers zich bij de uitoefening van het spreekrecht zullen concentreren op de verslaglegging van gevolgen die rechtstreeks aan het slachtoffer zelf zijn gerelateerd. Niettemin moet worden erkend dat het leed van ouders van een minderjarig slachtoffer onmiskenbaar groot en ernstig kan zijn en het is alleszins begrijpelijk dat zij daardoor geëmotioneerd zijn; mogelijk is ook dat het leed van het slachtoffer zich bij hen nog scherper doet gevoelen. Ik acht het tegen deze achtergrond begrijpelijk dat zij ook hun eigen ervaringen en eventuele gevolgen voor het gezin of naaste omgeving aan de orde zullen willen stellen. Zij kunnen in dit opzicht aanvullende informatie verschaffen. Dit laat onverlet dat ook de officier van justitie tot taak heeft om de gevolgen die het strafbaar feit in de omgeving van het slachtoffer en de maatschappij teweeg heeft gebracht over het voetlicht te brengen. Dit zijn factoren die moeten meespelen in het bepalen van de te rekwalificeren straf. De rechter zal de informatie van de vertegenwoordigers kunnen betrekken in relatie tot de beoordeling van de ernst van het strafbaar feit. Over de (maatschappelijke) waardering en invloed wordt hij ambtshalve geïnformeerd door het openbaar ministerie.

Het is mij bekend dat Slachtofferhulp Nederland specifieke hulp verleent aan nabestaanden of naasten van slachtoffers in geruchtmakende zaken, waarin zij plotseling worden geconfronteerd met grote mediabelangstelling. Weinigen zijn zich ervan bewust hoe kan worden omgegaan met deze media en welke gevolgen uitlatingen of optreden voor het slachtoffer en henzelf heeft of in de toekomst kan hebben. Het is goed dat zij daarbij een beroep kunnen doen op gekwalificeerde hulp, hetzij van een raadsman, hetzij van een medewerker van Slachtofferhulp Nederland.

Samenvatting van uitbreiding van het spreekrecht

Slachtoffers en nabestaanden hebben een eigen zelfstandig spreekrecht voor de strafbare feiten waarvoor dat mogelijk is gemaakt. Het gaat om diegenen die het spreekrecht willen en kunnen uitoefenen. Thans worden voorzieningen voorgesteld voor slachtoffers en nabestaanden die graag willen spreken, maar zich daartoe niet in staat voelen. Voor hen wordt het mogelijk gemaakt dat zij een raadsman of bijzonder gemachtigde (b.v. een medewerker van Slachtofferhulp Nederland) op de terechtzitting het woord laten doen. Voorop staat dat de inhoud van de mededeling op de terechtzitting door het slachtoffer of de nabestaande zelf wordt bepaald.

Daarnaast is er een categorie van slachtoffers die om verschillende redenen niet in staat zijn om het spreekrecht zelf uit te oefenen en die evenmin de inhoud daarvan kunnen bepalen. Het betreft zeer jeugdige slachtoffers en nabestaanden en personen die vanwege een ernstige fysieke belemmering of geestelijke stoornis niet in staat zijn hun wensen kenbaar te maken. Ten aanzien van minderjarige slachtoffers en nabestaanden geldt dat allereerst hun wettelijk

vertegenwoordigers in aanmerking komen om het spreekrecht uit te oefenen, omdat zij in het algemeen de belangen van die minderjarige moeten behartigen. In de gevallen, waarin zoals hiervoor aangegeven gerede twijfel bestaat over die belangenbehartiging, moet een andere voorziening worden getroffen. Ten aanzien van niet minderjarige slachtoffers en nabestaanden die niet in staat zijn om het spreekrecht uit te oefenen, kan het spreekrecht worden uitgeoefend door hun levensgezel dan wel de kring van naaste bloedverwanten zoals benoemd bij de kring van spreekgerechtigde nabestaanden.

Geen uitbreiding van het spreekrecht over de gewenste strafmaat

Ik meen dat gehandhaafd dient te blijven dat het slachtoffer zich niet mag uitlaten over de gewenste strafoplegging. In mijn hierboven genoemde brief van 29 oktober 2010 gaf ik al te kennen dat het opheffen van de beperking alleen te spreken over de gevolgen van het delict mij niet wenselijk leek, aangezien dit het karakter van het spreekrecht sterk zou wijzigen en consequenties heeft voor de positie van het slachtoffer in het strafproces. De rechter baseert zijn beslissing op wat tijdens het onderzoek op de terechtzitting naar voren is gebracht en wat door de verdediging kan worden weersproken. De rechter houdt voorts rekening met het requisitoir van de officier van justitie die bij het formuleren van zijn eis rekening moet houden met de invloed die het strafbaar feit heeft gehad op het slachtoffer, diens omgeving en de invloed op de maatschappij. Uit het hiervoor genoemde onderzoek naar de evaluatie van het spreekrecht (p. 99) blijkt dat slachtoffers zich veelal wel over de strafmaat uitlaten en daarin zelden door de rechter gecorrigeerd worden, kennelijk ook niet op verzoek van de verdediging. Geen uitspraak kon worden gedaan over de feitelijke invloed op de uiteindelijke strafoplegging, maar de onderzoekers veronderstellen dat de beperking wel een functie heeft voor de gevallen waarin de grenzen ver zouden worden overschreden. Ik zie geen aanleiding om in de huidige praktijk de rechter de mogelijkheid van toepassing van de wettelijke beperking te ontnemen door de wet te verruimen. De consequentie daarvan zou bovendien zijn dat aan de verdediging dan de wettelijke mogelijkheid moet worden geboden om het slachtoffer over zijn opvatting vragen te stellen.

Praktische gevolgen uitbreiding van het spreekrecht

Er moet rekening worden gehouden met een juiste en tijdige oproeping van de spreekgerechtigden in verband met de gewenste voortgang van de zaak. Daarom moet het OM in staat zijn tijdig de oproepingen te verzenden en over de benodigde informatie beschikken. Het huidige artikel 303 bepaalt dat de rechtbank moet beslissen of het slachtoffer of de nabestaande die te kennen heeft gegeven het spreekrecht te willen uitoefenen en die niet op de terechtzitting verschijnt, opnieuw moet worden opgeroepen, hetgeen in de regel aanhouding van de zaak betekent. Indien geen informatie over de reden van niet verschijning bekend is, zal de rechter veelal tot aanhouding overgaan.

Een tweede punt is dat aan het slachtoffer of overige spreekgerechtigden tijdig informatie moet worden verstrekt over de zitting waarop de zaak tegen de verdachte wordt behandeld. Bereikt moet worden dat zij worden opgeroepen voor een zitting waarop zij daadwerkelijk het spreekrecht kunnen uitoefenen. Dat betekent dat bij te voorziene aanhoudingen (als de psychiatrische of reclasseringsrapportage nog niet gereed is; de ouders van een minderjarige verdachte zijn niet vindbaar) een tijdige mededeling dat de zaak niet inhoudelijk zal worden behandeld zal moeten worden gedaan. Het is immers zeer onwenselijk dat personen die zich hebben voorbereid op het uitoefenen van het spreekrecht dit vanwege andere omstandigheden niet kunnen volvoeren. De toename van de werklast zal ter zake in kaart moeten worden gebracht.

Financiële paragraaf

Zoals hiervoor al is aangegeven is het aantal personen dat gebruik maakt van het spreekrecht gering; tussen de 230 tot 260 per jaar, waaronder jaarlijks ongeveer 50 nabestaanden. Uit de eerder genoemde evaluatie blijkt dat vooral nabestaanden en slachtoffers van ernstige delicten gebruik maken van hun spreekrecht. De uitbreiding naar maximaal vier spreekgerechtigde nabestaanden leidt, uitgaande van de huidige 50, tot maximaal 150 extra spreekgerechtigden per jaar. De uitbreiding van het spreekrecht voor wettelijke vertegenwoordigers van zeer jonge kinderen is op voorhand lastiger te beoordelen op de kwantitatieve effecten. De inschatting is echter dat het aantal spreekgerechtigde wettelijk vertegenwoordigers relatief beperkt zal blijven. De meerkosten van dit wetsvoorstel zullen dan ook gering zijn en kunnen worden gedekt uit de beschikbare budgetten.

Artikelsgewijs

Onderdeel A en B

Het betreft een aanpassing van de verwijzing naar de verruimde kring van nabestaanden die voor de uitoefening van spreekrecht in aanmerking komen.

Onderdeel C

Om systematische redenen is in het eerste lid nu opgenomen voor welke delicten het spreekrecht kan worden uitgeoefend. In het tweede lid is opgenomen waartoe het spreekrecht van het slachtoffer strekt. In de navolgende leden wordt aangegeven wie verder van het spreekrecht gebruik kan maken.

In het tweede lid is het spreekrecht voor het slachtoffer zelf opgenomen. Het derde en vierde lid gaan over het spreekrecht van nabestaanden. In het vijfde en zesde lid is het spreekrecht van en voor minderjarigen geregeld. Het zevende lid bevat een voorziening voor slachtoffers die feitelijk niet in staat zijn zelf schriftelijk of mondeling hun opvatting kenbaar te maken. Te denken valt aan comateuze patiënten of personen met een zodanig verstandelijke handicap dat zij schriftelijk noch mondeling in staat zijn zelf verslag te doen van de gevolgen die het strafbaar feit voor hun heeft gehad. Het achtste lid bevat een aanvullende voorziening voor slachtoffers die zich niet in staat voelen om zelf op de openbare terechtzitting het spreekrecht uit te oefenen.

De motieven voor de uitbreiding van het spreekrecht voor nabestaanden en wettelijk vertegenwoordigers van minderjarigen zijn in de algemene toelichting uiteengezet. Ik volsta met verwijzing daarnaar.

Onderdelen D, F, G, H en I.

Het betreft hier technische aanpassingen van bestaande artikelen naar aanleiding van de uitbreiding van het spreekrecht voorzien in het nieuwe artikel 51e.

Onderdeel E

Ik heb deze wijziging opgenomen om het recht van het minderjarige slachtoffer om de terechtzitting waarop de zaak tegen de verdachte van het strafbaar feit wordt behandeld, bij te wonen zeker te stellen. Het is dan niet meer ter beoordeling van de voorzitter om de

minderjarige toe te laten, doch deze heeft een eigen recht. Dit past bij een erkenning van de eigen positie van het slachtoffer in het strafproces. Ik merk nog op dat het goed denkbaar is, dat de rechtbank in het geval dat de minderjarige gebruik maakt van zijn spreekrecht, al dan niet op verzoek van het slachtoffer, het bevel geeft om de deuren tijdelijk te sluiten.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie